

РЕЦЕНЗИЯ

на представените материали от **гл.ас. д-р БИЛЯНА БОГОМИЛОВА БОРИСОВА** за участието ѝ в конкурса за доцент в СУ „Св.Климент Охридски“ по професионално направление 4.4. Науки за Земята, научна специалност Физическа география и Ландшафтна екология (Ландшафтна екология, Ландшафтно планиране и Опазване на околната среда), обявен в ДВ бр. 31 от 04.04.2014

Рецензент: проф. д-р Антон Борисов Попов, СУ „Св.Кл.Охридски“ (Геолого-географски факултет, Катедра Картография и ГИС), член на научното жури по конкурса.

Единствен кандидат в обявения конкурс за доцент за нуждите на Катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“ към Геолого-географски факултет е гл.ас. д-р Биляна Борисова от същата катедра.

Прегледът на предоставената документация показва, че тя е изготвена съгласно изискванията и процедурните правила, регламентирани в ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в СУ.

1. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА КАНДИДАТА

Биляна Богомилова Борисова е родена на 28.11.1970 г. През периода 1989-1994 г. е студент в СУ, ГГФ, където се дипломира като магистър по специалност География с професионална квалификация: географ, физикогеограф, ландшафтовед с опазване на природната среда, учител по география. От 1994 г. до 2000 г. е докторант по научната специалност Физическа география и ландшафтознание към катедра ЛОПС в ГГФ на СУ. През 2001 г. успешно защитава докторска дисертация на тема „Структурно-динамичен анализ и моделиране на ландшафтите в Радомирската котловина“. Кариерата на кандидата като университетски преподавател започва през 2002 г., когато е назначена като асистент в катедра ЛОПС, ГГФ. През периода 2005-2007 г. е старши асистент, а от 2007 г. досега е главен асистент в същата катедра.

Д-р Борисова владее отлично руски и английски език. Притежава професионален опит не само като преподавател и изследовател в областта на ландшафтната екология, но и като експерт по изготвяне на екологични оценки и ОВОС, за което ѝ е издаден лиценз от Министерството на околната среда и водите. Това ѝ дава възможност да участва в разработването и изпълнението на множество приложни проекти, финансирани от национални и чуждестранни източници в областта на екологията и планирането и управлението на регионалното развитие. Тя е автор и съавтор на общо 39 научни

публикации и приложни разработки. Резултатите от изследванията ѝ са публикувани в научни монографии, научни списания и сборници от конференции, част от които са издадени в чужбина. Участвала е в над 15 изследователски и научно-приложни проекта с национално или международно финансиране.

2. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ ОТ КАНДИДАТА МАТЕРИАЛИ

Комплектът от материали, с които участва кандидатът по конкурса, е изготвен съгласно нормативните изисквания. Представени са задължително изискуемите официални документи – CV, копия от дипломи за висше образование и за научна степен, служебна бележка за академична длъжност, удостоверение за трудов стаж по специалността, медицинско свидетелство и свидетелство за съдимост, копие от обявата на конкурса в ДВ, списък с научните публикации и копия от тях, списък с участия в конференции, семинари, симпозиуми и др. национални и международни научни форуми, списък с научно-изследователски и приложни проекти с участие и ръководство на кандидата, авторска справка за приносите и авторска справка за забелязаните цитирания, както и официална справка за цитиранията, издадена от отдел „Библиотечно-информационно обслужване” на Университетска библиотека при СУ „Св.Кл. Охридски”. Материалите в документацията са детайлни, перфектно оформени и напълно достатъчни, за да се изгради цялостна представа за качествата на кандидата в конкурса.

3. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

В документацията на д-р Борисова за конкурса са включени два списъка с научните ѝ трудове.

Първият е пълен списък на публикациите ѝ с общо 23 заглавия, издадени в страната и чужбина. Освен представените за рецензиране публикации по конкурса, в този списък са включени и 4 публикации, свързани с докторската ѝ дисертация. Приложен е също и списък с 16 приложни разработки (4 непубликувани доклада и 12 научно-приложни разработки). Приемам за сведение дисертационния ѝ труд, както и трите ѝ публикации във връзка с дисертацията ѝ, тъй като те вече са били рецензирани, но ги вземам пред вид при общата оценка на научното ѝ творчество. Приемам за сведение и четирите непубликувани доклада, изнесени на научни форуми, както и 12-те научни разработки (екологични оценки и части от стратегически документи), но ги вземам предвид при общата оценка на кандидата. От този пълен списък се получава цялостна представа за научните интереси на д-р Борисова и за изследователските и научно-приложните проблеми, с които тя се занимава през периода на израстването ѝ като учен и университетски преподавател.

Вторият списък представлява извадка от пълния списък и включва научните трудове за рецензиране, с които тя участва в конкурса за доцент. Те са публикувани след присъждането на докторската степен ѝ през 2001 г. Публикациите в този списък са обособени в следните рубрики:

- Монографии – 1 бр.
- Части от монографии – 2 бр.
- Студии и статии в специализирани научни издания – 3 студии и 4 статии
- Изцяло публикувани доклади от научни форуми (вкл. изнесени в чужбина) – 9 бр.

От общия брой на публикациите за конкурса 13 са самостоятелни. На останалите колективни публикации д-р Борисова е първи автор на 4 от тях. Това означава, че на около 90 % от общия брой на публикациите по конкурса тя е единствен или първи автор. Около половината от пълнотекстовите публикации на кандидата (или 9 бр.) са на английски език. Значителна част от резултатите от извършваните от кандидата изследвания са представяни и публикувани в чужбина (Австрия, Великобритания, Турция). Тук спадат двете части от монографии, една от статиите и два от изнесените на конференции научни доклада. През периода след получаване на научната степен, д-р Борисова е публикувала средно по 1,6 научни публикации годишно. Прави впечатление високата ѝ публикационна активност през отделни години – 2002, 2008 и 2014 г., когато са издадени около половината от научните ѝ публикации.

В тематично отношение всички представени публикации за рецензиране напълно съответстват на професионалното направление *Науки за Земята* и специалността *Физическа география и Ландшафтна екология*, по които е обявеният конкурс за доцент.

Тематиката на изследователските проблеми в публикациите е в няколко направления, които частично се застъпват (ландшафтознание, ландшафтна екология, ландшафтно планиране, опазване на околната среда, екологичен мониторинг, природозащитно законодателство, регионално развитие и планиране и др.). Обект на изследване в публикациите с регионална насоченост са различни типове територии в страната (планински, защитени територии, административно териториални единици и др.), а доминиращите подходи и методи на изследване са предимно от областта на ландшафтната екология, ландшафтното планиране и регионалната физическа и ландшафтна география. Част от публикациите отразяват резултатите от участието на д-р Борисова в национални и международни изследователски и научно-приложни проекти.

4. ЦИТИРАНИЯ НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ НА КАНДИДАТА

От приложената към документацията библиографска справка за забелязаните цитирания се вижда, че 12 от публикациите са цитирани 25 пъти, като две от

публикациите ѝ са цитирани съответно 4 и 3 пъти. Това показва, че д-р Борисова е разпознаваем изследовател сред научната общност по научната специалност на конкурса. На 2/3 от цитираните публикации (8 бр.) д-р Борисова е единствен автор, а на други две – е първи автор.

5. ПОСТИЖЕНИЯ НА КАНДИДАТА С ПРИНОСЕН ХАРАКТЕР

5.1. Обобщена оценка на приносите

Научното творчество на д-р Борисова е посветено на решаване на теоретични и приложни проблеми от областта на ландшафтната екология, ландшафтното планиране и опазването на околната среда. Тематиката на осъществените от нея изследвания е актуална, а получените резултати имат практическата приложимост.

В приложената авторска справка за приносите, последните са групирани в три тематични направления:

1. Приложна ландшафтна екология
2. Методология и методика на ландшафтната екология
3. Регионални аспекти на ландшафтната екология.

В първото тематично направление попадат около $\frac{3}{4}$ от публикациите на кандидата (публикации с №№ 1.1, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 4.1, 4.4, 4.6, 4.7). Основните приноси в това направления са:

1. Изяснени са главните аспекти от теорията и практиката на ландшафтната екология и в частност на приложната ландшафтна екология и ландшафтното планиране. Обоснована е същността и ролята на ландшафтния подход, на ландшафтно-екологичния (геоекологичния) мониторинг, на ландшафтно-екологичното моделиране и на ландшафтно-екологичните анализи при разработването на стратегически екологични оценки и политики при управлението на територията.

2. Анализирана е важноста на въпроса за взаимовръзката между мащаба на ландшафтно-екологичните изследвания и йерархичността на ландшафтно-екологичните системи (вкл. и на техните граници), доколкото от това зависи коректността и приложимостта на резултатите от ландшафтния синтез.

3. Аргументирана е тезата, че ландшафтното планиране (с теоретичните и приложните му аспекти) трябва да се разглежда като компонент на териториалното и регионалното планиране.

Във второто тематично направление попада по-голямата част от изредените по-горе публикации, както и публикацията с № 4.8. Главните приноси в това направление могат да се обобщят по следния начин:

1. Обосновани са водещите изследователски подходи (ландшафтен, системен – геосистемен и екосистемен, пространствен – на ниво ландшафтни единици и на ниво водосбори) в методологията на приложните ландшафтно-екологични изследвания.

2. Аргументиран и приложен на практика е принципът за провеждането на научните изследвания в естествените граници на природните системи (на ниво водосбори), като е използвана ГИС технология за идентификация, систематизация и класификация на ландшафтите в Странджа.

3. Разработена и приложена на практика е методика за структурно-компонентен (съгласуван) анализ при оценката на антропогенното натоварване на ландшафтите, ландшафтната устойчивост и ландшафтния мултифункционален потенциал за стопанско усвояване за целите на териториалното планиране и управление.

В третото тематично направление се включват публикациите с регионална насоченост – Странджа (2.1, 2.2), Беласица (3.2), Източните Родопи (2.2), Свети Николска планина и ридове от Западния Предбалкан (3.1), Горна Арда и Мурсалица (3.4), Чернатица (4.9). Тези публикации съдържат информация, допълваща и обогатяваща съществуващите знания за ландшафтите в различни части на страната, за пространствената им диференциация и класификация, както и за въздействието на антропогенните фактори за техните изменения и трансформации.

В обобщение, представените за рецензиране публикации съдържат три групи приноси:

- приноси с теоретичен и методологически характер
- приноси с научно-приложен характер
- приноси, обогатяващи съществуващите знания

5.2. Оценка на приносите в монографията „Ландшафтна екология и ландшафтното планиране“, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2013, 287 стр.

Монографията е издадена по Научна програма IV на Университетския комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ към СУ. Монографията представлява новост за българската наука, тъй като в нея за пръв път в нашата страна систематично и като единно цяло се изясняват теоретичните концепции, методологическите подходи и приложните аспекти на ландшафтната екология и ландшафтното планиране. В нея са разгледани различни теоретични схващания, развивани от представители на водещите школи в тази област (предимно европейската и американската). Монографията е написана на висок академичен стил, като коректно е използван сложният терминологичен апарат. Използваните литературни източници адекватно отразяват съвременното състояние на изследванията в тази научна област в света и у нас. Монографията допринася за трансфера

на знания и добри практики от водещите в света научни школи в областта на ландшафтната екология и ландшафтното планиране към всички заинтересовани от тази тематика в нашата страна (учени, практики, политици, студенти и др.).

Приносителите в монографията могат да бъдат резюмирани по следния начин:

1. Изяснени са ключовите въпроси от теорията и практиката на ландшафтната екология, интердисциплинарния ѝ характер, връзката ѝ с други природни и социални науки, а също водещите принципи, подходи и методи, прилагани в съвременните ландшафтно-екологични изследвания и в практиката на ландшафтното планиране.

2. Разгледани са концепциите за моделиране на ландшафтно-екологичните системи и за изучаване на тяхната структура и динамика.

3. Представена е част от богатите възможности за приложение на геоинформационните технологии (ГИС и дистанционни изследвания) в ландшафтно-екологичните изследвания и в ландшафтното планиране, както и на количествените методи, развивани в рамките на новото научно направление „ландшафтна метрика“.

4. Изяснена е важността на въпроса за взаимовръзката между мащаба на изследване и йерархичността на ландшафтно-екологичните пространствени единици.

5. Детайлно е представен чуждестранният опит в областта на ландшафтното планиране в страни с богати традиции (Германия, САЩ, Белгия, Нидерландия, Словакия, Русия и др.).

6. ПРЕПОДАВАТЕЛСКА, ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И ОРГАНИЗАЦИОННО-ОБЩЕСТВЕНА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

6.1 Преподавателска дейност

Преподавателските ангажименти на д-р Борисова в Софийския университет са свързани с водене на лекции, упражнения и теренни практики по задължителни и избираеми дисциплини в бакалавърските програми на специалностите География и Биомениджмънт и устойчиво развитие (с общ хорариум 75,5 ч. лекции и 226 ч. упражнения), както и в магистърските програми по специалностите Физическа география и ландшафтна екология, Планиране и управление на териториалните системи, Геоенергийни ресурси и стратегии и Екомениджмънт (с общ хорариум 135 ч лекции и 98 ч. упражнения).

В тематично отношение всички водени от кандидата курсове са по професионалното направление и специалността на конкурса:

- в бакалавърските програми – дисциплините: Ландшафтна екология, Природна география на България, Ландшафтна география на България,

Геоекологични проблеми и защитени територии на избрани региони в света, Ландшафтознание и ГИС;

- в магистърските програми – дисциплините: Ландшафтно планиране и управление, Екологични оценки и експертизи, Интеграция на проблемите на околната среда в регионалното планиране и устройството на територията, Принципи за оценка на въздействието на енергетиката върху околната среда, Ландшафтно планиране и екологични експертизи.

Лекционните курсове и семинарните занятия, водени от д-р Борисова, са по официално приети и акредитирани учебни програми, разработени от нея или с нейно участие.

През периода 2004-2008 г., освен с преподавателска дейност в СУ „Св. Кл. Охридски“, д-р Борисова е била ангажирана и като хоноруван преподавател в МГУ „Св. Иван Рилски“ по дисциплината Ландшафтознание и екология на населените места в специалността Екология и опазване на околната среда.

През последните пет години успешно са защитили магистърските си тези 9 ръководени от д-р Борисова студенти в СУ „Св. Кл. Охридски“ (по магистърските програми Физическа география и ландшафтна екология, Планиране и управление на териториалните системи и Геоенергийни ресурси и стратегии).

Тя е участвала и в обучението на студенти и докторанти в две сесии на проекта Erasmus Intensive Programmes' project “Water Resources, Management and Security in Southern Europe” (2008/2009 г.), координиран от Университета в Тарту (Естония), както и в организирането и провеждането на практически обучения и семинари в рамките на проектите „Планината – модели на социално икономическо и културно развитие. Перспективи пред регионалните политики и трансграничното сътрудничество“ и „Обектите на Алма Матер“ (след 2009 г.) по Научна програма IV на Университетския комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“ към СУ, финансиран от Фонд Научни изследвания.

Може да се заключи, че д-р Борисова има 12-годишен натрупан опит като университетски преподавател в страната и чужбина по дисциплини, свързани с обявения конкурс.

6.2. Изследователска дейност

Научните интереси на кандидата са по тематиката на конкурса – ландшафтна екология, ландшафтно планиране, екологични оценки, формулиране на цели, приоритети и политики по отношение на опазването и ефективното използване на ландшафтите. Кандидатът активно участва в реализирането на 3 изследователски и 12 научно-приложни проекта. От изследователските проекти два са финансирани от Фонд за научни

изследвания, а един – от Университетския фонд за научни изследвания на СУ „Св. Кл. Охридски“. Научно-приложните проекти са възложени от министерства, областни и общински администрации, като 9 са финансирани по ОП „Административен капацитет“, два – по Оперативна програма „Регионално развитие“, един – по Програмата за развитие на ООН. На 11 от научно-приложните проекти д-р Борисова е била водещ експерт по екология. Значителна част от тях са свързани с разработване на стратегически документи за местно развитие и интегрирано градско развитие (Враца, Петрич, Белоградчик и др.). Тук следва да се споменат и участията ѝ в проекта "Интеграция на глобалните проблеми по околна среда в процеса на регионално развитие в България" – съвместна инициатива на Програмата на ООН за развитие (ПРООН), Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и Министерството на околната среда и водите (МОСВ), финансиран от Глобалния екологичен фонд (ГЕФ), както и изготвянето на Междинна екологична оценка на регионалните планове за развитие – „Доклади по наблюдението и контрола при прилагането на Регионалните планове за развитие 2007-2013 г., включително на мерките за предотвратяване, намаляване или отстраняване на екологични щети в резултат на прилагането на плановете“.

Тематичният обхват на проектите напълно съответства на професионалното направление и специалността на обявения конкурс.

Резултатите от научните изследвания на д-р Борисова са представени и обсъждани на 22 научни форума, от които 9 са национални и 13 са международни, от които 4 – в чужбина (Турция, Италия и Великобритания).

6.3. Организационна и обществена дейност

Д-р Борисова членува в авторитетни международни професионални организации – International Association for Landscape Ecology-Europe, Международната научна мрежа SEEmore (част от Mountain Research Initiative for SE Europe), HERODOT Network for Geography in Higher Education и Международната научна мрежа Balkan Geographical Association. Тя е взела активно участие като координатор или член на работните групи, организационни комитети, комисии и др. за провеждането на редица конференции, симпозиуми и други научни прояви.

7. ЛИЧНИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ ЗА КАНДИДАТА

Познавам Биляна Борисова като студент, докторант и колега в ГГФ на СУ. Бил съм научен рецензент на монографията ѝ, с която участва в конкурса. Нямам общи публикации с нея. Заедно водим интегриран курс по Ландшафтознание и ГИС за студентите от специалност Биомениджмънт и устойчиво развитие. Впечатленията ми от съвместната ни работа са за компетентен и коректен колега.

8. ПРЕПОРЪКИ

Препоръчвам на кандидата да разработи и публикува учебно пособие за курса по ландшафтно планиране, с което да подпомогне теоретическата и практическата подготовка на студентите.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В съответствие с установените нормативни изисквания и процедурни правила за заемане на академични длъжности, както и на базата на анализа и оценката на представената документация давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на преподавателската, научно-изследователската и експертно-организационната дейност на гл.ас. д-р Биляна Богомилова Борисова. Предлагам Научното жури да вземе положително решение по избора и да предложи на ФС на ГГФ да гласува тя да заеме академичната длъжност „ДОЦЕНТ” по професионално направление 4.4. *Науки за Земята*, научна специалност Физическа география и Ландшафтна екология.

София, 29.07. 2014 г.

Рецензент:

(проф.д-р Антон Попов)